

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om »10 år efter Beijing: vurdering af fremskridtene på området for ligestilling mellem mænd og kvinder i Europa og i udviklingslandene«

(2005/C 221/11)

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg besluttede den 16. december 2004 under henvisning til forretningsordenens artikel 29, stk. 2, på eget initiativ at afgive udtalelse om: 10 år efter Beijing: vurdering af fremskridtene på området for ligestilling mellem mænd og kvinder i Europa og i udviklingslandene.

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Eksterne Forbindelser, som udpegede Susanna Florio til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 12. januar 2005.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 414. plenarforsamling af 9. og 10. februar 2005, mødet den 9. februar, følgende udtalelse med 135 stemmer for, 1 imod og 6 hverken for eller imod:

1. Indledning

1.1 I tiden fra den 28. februar til den 11. marts 2005 vil det 49. møde i FN's kommission for kvinders status (CSW) handle om at gøre status over gennemførelsen af handlingsplatformen og Beijing-erklæringen, som blev vedtaget på den fjerde verdenskvindekonference (Beijing, 1995) og af slutdokumenterne, som blev vedtaget på den 23. ekstraordinære generalforsamling om »Kvinder 2000: ligestilling mellem kønnene, udvikling og fred for det 21. århundrede« (New York, 2000), i hvilken forbindelse der også blev gjort indledende status over fremskridtene og over de hindringer, man var stødt på på vejen mod ligestilling mellem mænd og kvinder.

1.2 I den forbindelse vedtog generalforsamlingen en resolution indeholdende »Yderligere aktioner og initiativer for at implementere Beijing-erklæringen og handlingsplatformen« og en politisk erklæring, hvormed medlemsstaterne forpligtede sig til at foretage en ny sammenligning ti år efter vedtagelsen af platformen, for at vurdere fremskridtene og overveje nye aktiviteter.

1.3 Som fastlagt i CSW's flerårige arbejdsprogram skal den 49. plenarforsamling først og fremmest dreje sig om at se, hvilke fremskridt der er sket inden for de tolv områder, som er defineret i handlingsplatformen, samt at indkredse de aktuelle udfordringer og fastlægge nye strategier til at fremme kvinder og piger og til at give dem mere indflydelse. For at fremme dialogen vil plenarforsamlingen i den anledning være åben for deltagelse af en bredere kreds af delegationer fra medlemsstaterne, civilsamfundet og de internationale organisationer.

1.4 FN's engagement har været afgørende for ligestillingsproblematikkens internationale betydning: I 1975 blev der indkaldt til den første internationale kvindekongress, hvormed kvindetiåret blev erklæret for indledt (**Mexico City**). På den anden internationale kvindekongress (fem år efter i **København, 1980**) begyndte regeringerne (57) at underskrive *Konventionen om afskaffelse af alle former for diskrimination af kvinder* (CEDWA, 1979), som er en af milepælene på den vanskelige vej imod ligestilling mellem kønnene. På den tredje kongress (**Nairobi, 1985**) vedtog man handlingsplanen »Fremtidige strategier til fremme af kvinder«, hvormed regeringerne og de internationale organisationer proklamerede ligestilling som et mål.

1.5 Der skete et yderligere skridt i retning af anerkendelse af kvinders særlige forhold og rolle med FN's sikkerhedsråds **resolution 1325** fra 2000 om Kvinder, Fred og Sikkerhed (der indeholder en erkendelse af, at kvinder påvirkes af krige på en anden måde, og som bekræfter, at der er behov for at styrke kvindernes rolle i beslutningsprocesserne vedrørende forebyggelse og løsning af konflikter), men mere generelt har man gennem mere end ti år taget hensyn til spørgsmålet om fremme af kvinder i konklusionerne fra alle større internationale konferencer og møder i FN-regi (¹).

1.6 Et andet vigtigt punkt var FN's milleniumtopmøde, som blev afholdt i september 2000, hvor medlemsstaterne fastsatte otte klare og målbare målsætninger (*Millennium Development Goals*) med det formål at begrænse fattigdom, sult, sygdom og miljøforringelse betydeligt inden 2015. Milleniumerklæringen

(¹) Konferencen om Miljø og Udvikling (Rio de Janeiro, 1992), Den Internationale Konference om Menneskerettigheder (Wien, 1993), FN's ekstraordinære generalforsamling om HIV/AIDS (New York, 2001), Den Internationale Konference om Befolkningen og Udviklingen (Cairo, 1994), Verdenstopmødet om Den Sociale Udvikling (København, 1995), Den Internationale Konference om afskaffelse af Racisme, Racediskrimination, Fremmedhad og lignende former for intolerance (Durban, 2001), Den Internationale Konference om Finansiering af Udviklingen (Monterey, 2002), Den Anden Internationale Samling om Befolkningens Aldring (Madrid, 2002) og Verdenstopmødet om Bæredygtig Udvikling (Johannesburg, 2002), Verdenstopmødet om Informationssamfundet (Genève, 2003 – Tunis, 2005).

er bl.a. blevet til, fordi der er behov for at lave en fælles liste over de prioriteter, som er blevet indkredset i det forløbne årti på forskellige internationale konferencer og topmøder. Den tredje af disse målsætninger handler om at fremme ligestilling mellem kønnene og at give kvinderne mere indflydelse og hænger tæt sammen med almen og faglig uddannelse, medens den femte målsætning handler om sundhed under svangerskab. Kønsaspektet er under alle omstændigheder et tværgående element i alle otte punkter.

2. Generelle bemærkninger

2.1 Selv om der på FN-plan er blevet fastlagt en betydelig lovramme for opnåelse af ligestilling mellem kønnene, er der ofte ikke sammenhæng mellem de intentioner, der er nedfældet på papir, og den praktiske gennemførelse af principperne internt i landene og i deres handels- og udviklingspolitikker. Den fulde anerkendelse af kvindernes civile, økonomiske, sociale og politiske rettigheder undermineres i praksis ofte af makroøkonomiske politikker og handelsaftaler af neoliberalistisk tilsnit, som end ikke tager hensyn til kønsaspektet.

2.2 Dertil kommer, at den vanskelige internationale situation bestemt ikke er et heldigt udgangspunkt for at fremme kvindernes sag. Kvinderne risikerer tværtimod at opleve vedvarende indhug i de landevindinger, de har gjort i de foregående år.

2.3 De igangværende konflikter svækker og forværrer i stigende omfang kvindernes situation.

2.4 Vold i hjemmet er stadigvæk en realitet i hele verden og den rammer kvinder fra alle aldersgrupper, sociale klasser og religioner.

2.5 Det er derfor vigtigt at gentage, at ligestilling mellem kønnene og sikring af kvinders rettigheder er et prioriteret mål og et middel til at nå en afbalanceret udvikling, en bedre fordeling af rigdommene, en bæredygtig økonomisk udvikling og en styrkelse af de ordninger, der skal beskytte de svageste befolkningsgrupper.

3. EØSU's rolle

3.1 Det er vigtigt, at Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg deltager med sit eget bidrag til den igangværende vurdering af, hvilke fremskridt EU har opnået inden for ligestilling mellem mænd og kvinder.

3.2 Der skal i den forbindelse mindes om, at EØSU altid har fulgt nøje med i tiltag til fremme af kvinders status i samfundet og både har afgivet utallige udtalelser og selv været ophavsmand til adskillige initiativer. Særligt i forbindelse med den fjerde internationale kvindekonference (Beijing, 1995) og opfølgningen heraf (Beijing +5) bidrog EØSU med to udtalelser

(EXT/131 og REX/033), hvori udvalget bl.a. bekræftede vigtigheden af, at EØSU deltager i FN's arbejde med en delegation.

3.3 Derudover har EØSU i forbindelse med samarbejdet med EU-institutionerne, herunder først og fremmest Rådet, Europa-Parlamentet og Kommissionen, påtaget sig en vigtig tilsynsrolle i relation til utroligt mange EU-initiativer, som sigter mod at garantere ligestilling mellem mænd og kvinder, og som har været de seneste års modspil til de udfordringer og hindringer, der blev indkredset i Beijing.

3.4 I den sammenhæng tror vi, at EØSU med en undersøgelse af de fremskridt, der er sket, og de hindringer, man er stødt på siden den fjerde kvindekonference frem til i dag, vil kunne bidrage i væsentlig grad til at udvirke, at der sker en systematisk kønsmainstreaming af stadig flere politiske områder og dele af det europæiske samfund.

3.5 Eftersom vi er bevidste om, at EU skal påtage sig en ledende rolle på den internationale scene og i den forbindelse skal påtage sig et stort ansvar, ønsker vi med nærværende dokument at skitsere, hvordan EU gennem sine samarbejds-, udviklings- og handelspolitikker kan bidrage til at forbedre kvinders levevilkår og fremme kvinders status på internationalt plan.

4. Den Europæiske Union

4.1 I Den Europæiske Union er emnet ligestilling mellem mænd og kvinder, som allerede fandtes i traktaten, blevet yderligere kodificeret med Amsterdam-traktaten, hvormed man vedtog den dobbelte indfaldsvinkel, som gør, at man parallelt arbejder på at kønsmainstreame alle EU's politikker og at gennemføre specifikke aktioner til fordel for kvinder. Men spørgsmålet om lige muligheder for mænd og kvinder blev allerede integreret i EU's politik om økonomisk og social samhørighed og var allerede i 1994 en af de vigtigste målsætninger for strukturfondene.

4.2 EU har anlagt en sammenhængende indfaldsvinkel, hvor den skelner mellem retlige og finansielle instrumenter og anvendelse af den åbne koordinationsmetode på det socialpolitiske område. Blandt de senest vedtagne redskaber til at nå frem til ligestilling mellem mænd og kvinder i EU-regi ses hhv. rammestrategien for ligestilling (2001-2005) med de dertil hørende årlige arbejdsprogrammer og strukturfondene.

4.3 Rammestrategien for ligestilling (2001-2005) sigter mod at koordinere aktiviteter og programmer, der tidligere blev udviklet sektorvist, og den anvender Amsterdam-traktatens idé om dobbelt indfaldsvinkel med det formål at sikre større samhørighed bl.a. gennem indkredsning af sikre indikatorer, et overvågningssystem, vurdering og udbredelse af de opnåede resultater.

4.4 De indsatsområder/mål, som under alle omstændigheder hænger sammen, og som er indkredset i strategien til fremme af ligestilling, er hovedsagelig følgende fem: Økonomien (som hænger sammen med beskæftigelsesstrategien og Strukturfondene samt kønsmainstreaming af alle de politikker, som har betydning for kvinders stilling i erhvervslivet); deltagelse og repræsentation (i relation til beslutningsprocesserne); sociale rettigheder (vedrørende dagliglivet og forskellene i de sociale sikringssystemer); samfundslivet (som har relation til menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, og der lægges især vægt på vold og menneskesmugling i seksuelt øjemed); ændring af roller og stereotyper (som har forbindelse til det kulturelle system og massemedierne).

4.5 En styrkelse af ligestillingspolitikkerne er bl.a. blevet iværksat gennem strukturfondene. Strukturfondsforordningen for 2000-2006 er resultatet af en gennemgribende kritisk analyse af svaghederne ved foranstaltningerne til fremme af lige muligheder, og den har overtaget den dobbelte indfaldsvinkel, som er fastsat i Amsterdam-traktaten. Dertil kommer, at strukturfondene og især EU's socialfond altid har været set som det vigtigste redskab i EU's beskæftigelsesstrategi. De nye retningslinjer for beskæftigelsen, som blev vedtaget i juli 2003, fastlægger, at ligestilling mellem kønnene har en tværgående virkning i alle målsætningerne, og at ligestilling mellem mænd og kvinder er en af de specifikke retningslinjer.

4.6 Der er blevet gjort store fremskridt inden for EU's socialfond, som specielt er knyttet til beskæftigelses- og uddannelsespolitikkerne. Bestræbelserne på dette område har især været koncentreret om at forbedre adgangen, deltagelsen og kvindernes stilling på arbejdsmarkedet (E-aksen) samt muligheden for at forene arbejde og familieliv, og der findes efterhånden mange opmuntrende og positive eksempler på dette område. Socialfonden har således overtaget det kvantitative mål, som blev opstillet af Det Europæiske Råd i Lissabon i 2000, som foreskriver, at kvindernes erhvervsfrekvens skal stige fra 51 % (2000) til 60 % i 2010, og målet fra Det Europæiske Råd i Barcelona i 2002, som foreskriver, at der skal sikres institutionspladser til 90 % af alle børn mellem tre år og den skolepligtige alder og til mindst 33 % af alle børn under tre år.

4.7 Imidlertid synes der kun at være truffet sporadiske foranstaltninger til at forbedre arbejds kvaliteten og karrieremulighederne, fremme andelen af kvindelige iværksættere og mindske lønforskellene og fremme andelen af kvinder inden for ny teknologi. Hvad angår forening af familie- og arbejdslivet, er der utallige aktioner, som sigter mod børnepasningsordninger, men kun ganske få, som eksplicit tager sigte på de ældre eller ikke-selvhjulpne familiemedlemmer.

4.8 Kønsaspektet kan derimod kun skimtes ganske svagt i de andre fonde, specielt inden for landbrug og fiskeri, hvor kvinderne traditionelt er underrepræsenterede, selv om de spiller en aktiv rolle for sektorenes udvikling. Der er følgelig fortsat store forskelle på disse områder, og der er ingen anerkendelse af det bidrag, kvinderne yder til disse samfund bl.a. til bedre miljøbeskyttelse.

4.9 EU's politikker understøttes af forskellige initiativer og specifikke finansieringsprogrammer. Vi kan til eksempel nævne NOW (beskæftigelse) på arbejdsmarkedet, STOP til styrkelse af samarbejdet omkring bekæmpelse af handel med kvinder og piger, DAPHNE til forbedring af oplysning og beskyttelse af voldsofre; Women and Science (Rammeprogram for forskning og udvikling) inden for de nye teknologier. Rammestrategien stiler endvidere mod en styrket kønsmainstreaming af forskellige EU-initiativer, som f.eks. Equal, Interreg, Urban, Leader og på det kulturelle område, Leonardo, Socrates, Youth, Culture osv.

4.10 Kommissionens rapport om ligestilling mellem mænd og kvinder (KOM(2004) 115) viser tydeligt, at der i EU allerede findes en ret avanceret lovgivning (¹), som i øvrigt også styrkes af en omfattende retspraksis. Der arbejdes desuden også på et projekt om et enhedsdirektiv om gennemførelsen af princippet om lige muligheder og ligebehandling af mænd og kvinder i forbindelse med ansættelse og beskæftigelse, som efter hensigten skal sammenfatte og systematisere den eksisterende lovgivning på området.

4.11 På det nylige møde i Rådet af arbejds- og socialministre, som blev afholdt under det hollandske formandskab, enedes man ligeledes om, at man i udarbejdelsen af et enhedsdirektiv om ligebehandling først og fremmest skal sætte ind på områderne ligeløn, lige adgang til beskæftigelse, ligebehandling inden for de sociale sikringsordninger, erhvervsuddannelse og karrieremuligheder, og bevisbyrden i forbindelse med forskelsbehandling på grund af køn.

(¹) Direktiver om ligebehandling af mænd og kvinder vedrørende: lige løn (75/117/EØF); adgang til beskæftigelse, erhvervsuddannelse, karrieremuligheder samt arbejdsvilkår (Rådets direktiv 2002/73/EF om ændring af 76/207/EØF); social sikring (79/7/EØF); lovbestemte og erhvervstilknyttede sociale sikringsordninger (86/378/EØF); mænd og kvinder i selvstændige erhverv (86/613/EØF); og derudover direktiverne om sikkerhed og sundhed under arbejdet for arbejdstagere, som er gravide, som lige har født, eller som ammer (92/85/EØF), om tilrettelæggelse af arbejdstiden (93/104/EF), om forældreorlov (96/34/EF), om bevisbyrden i forbindelse med forskelsbehandling på grundlag af køn (97/80/EF), og om deltidsarbejde (97/81/EF).

4.12 Direktivforslaget om gennemførelse af princippet om ligebehandling med henblik på lige adgang til varer og tjenesteydelser (2003/0265(CNS)) er også blevet behandlet i EØSU⁽¹⁾ (se udtalelse), og der er blevet påpeget nogle alvorlige mangler, som skal afhjælpes i den nærmeste fremtid.

4.13 Dertil kommer, at der i de seneste år, især efter vedtagelsen af handlingsplatformen i Beijing og Lissabon-topmødet, er kommet flere kønsspecifikke statistikker, bl.a. takket være fastlæggelsen af nye indikatorer (vedrørende f.eks. beslutningsprocesserne, arbejdsmarkedet og vold i hjemmet), som gør det muligt at foretage en reel analyse af problemerne og overvåge effekten af de politikker og aktioner, der iværksættes. På det statistiske område er der således sket nogle åbenlyse fremskridt, men der er fortsat lang vej igen, hvis man skal have mulighed for at foretage en ordentlig overvågning af de forskellige områder. Det er nemlig kun muligt at foretage en korrekt vurdering af fremskridtene, hvis der kan foretages en kvantitativ og kvalitativ undersøgelse og vurdering af igangværende fænomener og processer.

4.14 Til gengæld er begrebet kønsspecifikke budgetter så godt som ukendt på såvel EU-plan som i medlemsstaterne. Begrebet skal forstås som kønsmainstreaming af budgetprocedurerne. Ved at medtage kønsaspektet i alle trin af budgetlægningen anerkender man, at arbejdsledernes beslutninger ikke er neutrale, men har forskellige konsekvenser for mænd og kvinder. På den måde fremstår den kønsspecifikke budgetlægning bl.a. som et redskab til vurdering af effekten af politikker, finansieringer og beskatning af mænd og kvinder.

4.15 Selv om EU-politikkerne til fordel for kvinder er blevet styrket, er der desværre stadig behov for positive aktioner og den størst mulige indsats fra medlemsstaternes side, hvis de opstillede målsætninger rent faktisk skal nås, eftersom ansvaret for gennemførelsen af disse politikker først og fremmest påhviler medlemsstaterne.

4.16 Til trods for at arbejdsløshedsprocenten for kvinder i Europa rent faktisk er faldet til 55,6 %, synes Lissabon-målsætningen i adskillige lande stadig at være langt borte. Rent faktisk er kvinderne kommet med i den svageste kategori af arbejdstagere, dvs. løsarbejdere og er ofte uden nogen form for social sikring. I mange lande er der fortsat lønforskelle mellem mænd og kvinder eller de forværres, og den såvel vertikale som horizontale udelukkelse af kvinder er beklageligvis en realitet. Som allerede antydnet synes de foranstaltninger, der skulle gøre det lettere at forene familie- og arbejdsliv, udelukkende at tage sigte på børnepasning, medens der næsten ikke findes nogen, der

tager sigte på andre plejekrævende familiemedlemmer. Dertil kommer, at der kun er indført få foranstaltninger til fremme af forældreorlov, herunder også for erhvervsaktive fædre.

4.17 Også på *beslutningsplanet* er der fortsat store uligheder: Tænk blot på, at i EU er Kommissionen sammensat af 22 mænd og 7 kvinder (kun 24 %), medens Europa-Parlamentet består af 510 mænd og 222 kvinder (kun 30 %). Situationen ser ikke bedre ud på nationalt plan: Den gennemsnitlige andel af kvinder i de nationale parlamenter når ikke op på 25 %, medens tallet i regeringerne ligger på lidt over 20 %⁽²⁾. EØSU har også en lav repræsentation af kvinder (ud af 317 medlemmer er kun 79 kvinder) (kun 25 %).

5. EU og tredjelande: samarbejde og international handel til fremhjælpning af kvinder

5.1 Problematikken vedrørende ligestilling mellem mænd og kvinder indgår nu også fuldt ud i EU's samarbejds- og udviklingspolitikker. Kommissionens meddelelse (KOM(95) 423 endelig udg. af 18. september 1995) efterfulgt af Rådets resolution om integrering af kønsaspektet i udviklingssamarbejdet af 20. december 1995 dannede grundlaget for vedtagelsen af den første forordning i 1998 (Rådets forordning (EF) nr. 2836/98 af 22. december 1998), som nu er fornyet for perioden 2004-2006. Den nye tekst (EF/806/2004) understøtter målene — støtte til mainstreaming og indførelse af positive tiltag til fremme af lige muligheder som et vigtigt led i mindskelse af fattigdommen i verden — og indkredser kontrol med ressourcer og serviceydelser for kvinder, navnlig inden for områderne uddannelse, beskæftigelse og deltagelse i beslutningsprocesser, som prioriterede områder. Også støtte til offentlige og private aktiviteter, der har som mål at fremme kønsligestilling, fremhæves.

5.2 Handlingsprogrammet for integrering af kønsligestilling i EU's udviklingsarbejde (2001-2006)⁽³⁾ lægger op til at mindske afstanden mellem nedfældede principper og praksis ved hjælp af en konkret strategi og fastlæggelse af prioriterede områder: støtte til makro-økonomiske politikker, der knytter sig til mindskelse af fattigdommen, og programmer for social udvikling; fødevarerikkerhed og bæredygtig udvikling af landdistrikter; transport; institutionel kapacitetsopbygning og god regeringsførelse; handel og udvikling, samarbejde og regional integration; støtte til integrering af kønsaspektet i alle projekter og programmer på både regionalt og nationalt niveau; adgang for Kommissionens personale til instrumenter og passende uddannelse på området for ligestilling mellem kønnene.

⁽¹⁾ EUT C 241 af 28.9.2004.

⁽²⁾ Oplysninger fra Kommissionen, GD for beskæftigelse og sociale anliggender, som er ajourført den 29/9/2004.

⁽³⁾ KOM(2001) 295 endelig.

5.3 Programdokumentet for 2005 og 2006 om fremme af ligestilling mellem kønnene inden for udviklingspolitikken udpeger som prioriterede indsatsområder: fremme af en positiv holdning blandt unge for at bekæmpe vold mod kvinder og piger samt behovet for uddannelse og metodologisk støtte til de vigtigste aktører i partnerlandene.

5.4 Generelt støtter Kommissionen tiltag og projekter til forbedring af ligestilling mellem kønnene gennem bilateralt og regionalt samarbejde med de vestlige Balkanlande, Østeuropa og Centralasien, Middelhavsområdet, Afrika, Vestindien og Stillehavsområdet og Latinamerika. Andre finansieringsmidler udbetales på tematisk og ikke geografisk grundlag, når de anvendes til at gennemføre aktiviteter på området.

5.5 Et vigtigt skridt i udviklingen af EU's forbindelser med tredjelande blev markeret af Cotonou-aftalen, som blev underskrevet den 23. juni 2000 med AVS-landene (Afrika, Vestindien og Stillehavet). Aftalen, som tydeliggør forbindelsen mellem politik, handel og udvikling, indfører en social dimension ved bl.a. at fremme fuld deltagelse i udviklingsstrategierne af ikke-statslige aktører, herunder også civilsamfundet. Den fastslår endvidere, at ligestilling mellem kønnene er et af de tværgående temaer i aftalen og derfor systematisk skal indgå i overvejelserne (art. 8 og 31). Et positivt aspekt er, at de ikke-statslige aktørers inddragelse indbygges i de forskellige programmeringsfaser i de nationale strategidokumenter, og EØSU håber, at der rettes særlig fokus på indføjeelse af kvindeorganisationer.

Aftalen giver også EØSU et eksplicit mandat til at rådgive de økonomiske og sociale interessegrupper, hvorved EØSU's rolle som foretrukken dialogpartner institutionaliseres.

5.6 At sikre fuld inddragelse og aktive deltagelse af kvinder i udviklingspolitikker er klart en svær og langsigtet proces, men vi mener, at det er vigtigt, at alle EU-institutionerne bevarer en stor grad af interesse, så det, der er nedfældet på papiret, udmøntes i konkrete tiltag.

5.7 Fra dette perspektiv finder vi det vigtigt, at EU's politikker for økonomisk og social samhørighed fremstilles som en model, der kan eksporteres til resten af verden, og at EU gør en indsats for at fremme og anvende principperne på internationalt plan gennem dets relationer med tredjelande.

5.8 Det kan klart være en nyttig tilgang at indføje specifikke bestemmelser i handels- og samarbejdsaftaler og anvende positive foranstaltninger over for de lande, som overholder kvinders rettigheder.

5.9 Selvom liberaliseringen af handelen klart har fremmet kvinders beskæftigelse i udviklingslande, har den samtidig også

ofte fastholdt dem i kategorien af løsarbejdere, som er dårligere uddannet, lavtlønnede og uden sociale beskyttelsessystemer af nogen art. Endvidere er liberaliseringen af handlen ofte ledsaget af strukturtilpasningspolitikker, som anbefales eller pålægges af de internationale organisationer. I mangel af passende socialsikringsmekanismer viser disse politikker sig at være en særlig tung byrde for de svageste grupper i befolkningen, hvor kvinder ofte udgør flertallet.

5.10 Ikke desto mindre har disse politikker, især handelspolitikker, stadig kun ringe fokus på kønsrelaterede spørgsmål. Da disse politikker slet ikke er neutrale og snarere ofte resulterer i en negativ virkning for netop kvinderne og da forudsætningen for et lands økonomiske udvikling er social lighed for, bør disse aftaler forhandles under hensyntagen til ligestillingsaspektet, og der bør indføres systemer til overvågning af effekten på såvel makro- som mikroøkonomisk plan.

6. Konklusioner og arbejdsforslag

Det gode samarbejde, som EU-institutionerne har opbygget, har givet vigtige resultater i form af indkredsning af aktive politikker i forhold til kvinder og i specifikke programmer og projekter, som har været med til at integrere dem på arbejdsmarkedet, beskytte deres rettigheder og forbedre deres levevilkår. EØSU bemærker, at der stadig er mange områder med behov for en indsats:

- Deltagelse i beslutningsprocessen og kvinders repræsentation er stadig meget lav i såvel EU-institutionerne som hovedparten af medlemsstaterne på nationalt, regionalt og lokalt plan og bør fremmes på alle planer. Der bør også gøres overvejelser vedrørende et kvotesystem;
- Uddannelsestiltag, som sigter på udbredelse af ligestillingsaspektet, bør gennemføres i institutionerne og i medlemsstaterne på alle niveauer, lige fra beslutningstagningen til iværksættelsen af politikker og strategier;
- Måltrettede kønsspecifikke studier og analyser og specifikke statistikker og indikatorer er uundværlige for at fastlægge indsatsområder og forbedre politikker og strategier til foranstaltninger og for en reel vurdering af deres virkning; det er fortsat behov for at udarbejde specifikke statistikker og fastlægge nye indikatorer;
- Nøje kvantificering af ressourcer, som er bevilget til positive aktioner til fordel for kvinder i alle EU's fonde og i medlemsstaterne, ikke mindst ved at fremme og udbrede *kønsspecifik budgetlægning*;

- Den vigtigste betingelse er imidlertid at sikre kvinders lige adgang til almen uddannelse og efteruddannelse, jf. udviklingsmålsætningerne (Millenium Development Goals);
 - Hvad angår strukturfondene bør de foranstaltninger, der skal støtte kvinder inden for landbruget (EUGFL) og fiskeriet (FIUF), styrkes og forbindes med miljøbeskyttelse, som er et andet område, hvor fællesskabspolitikkerne i relation til kønsaspektet halter bagud;
 - Der bør sættes skub i politikker, som fremmer kvindelige iværksættere og øger kvinders deltagelse i sektoren for ny teknologi;
 - Uddannelsesaktioner i videnssamfundssektoren bør intensiveres, således at området ikke bliver endnu et sted, hvor man diskriminerer og udelukker kvinder, som tværtimod kan bidrage meget til at nå de målsætninger, der er opstillet i Lissabon-strategien;
 - Hvad angår arbejdsmarkedet er der generelt behov for blive ved med at kræve målrettede foranstaltninger mod vertikal og horisontal udelukkelse af kvinder og fjernelse af alle de barrierer, som forhindrer opnåelse af reel ligestilling. Det skal ske ved at medlemsstaterne efter aftale med arbejdsmarkedets parter indkredser specifikke og målelige mål. Især hvad angår diskrimination på lønområdet bør medlemsstaterne begynde at anvende en flerstrengt tilgang, jf. Rådets retningslinjer for medlemsstaternes beskæftigelsespolitik, ⁽¹⁾ som omfatter almen uddannelse og erhvervsuddannelse, stillingskategorier, lønsystemer, kulturelle stereotyper som centrale sider af problemet;
 - Foranstaltninger, som sigter på at forene arbejde og familieliv, bør rette større fokus på pleje af ældre familiemedlemmer, også i lyset af befolkningernes aldring, uden dog at sænke omsorgsniveauet på børneområdet;
 - For at fremme lige muligheder mellem mænd og kvinder bør investeringer i offentlige tjenester fremmes og forbedres, især inden for skole- og universitetsuddannelse og sundhed og sundhedspleje;
 - Indvandrings- og asylpolitikker og politikker for integration af indvandrerkvinder såvel som foranstaltninger for kvinder, der er ofre for konflikter, forskelsbehandling og vold i deres oprindelsesland bør styrkes, også i medlemsstaterne;
 - Handel med kvinder og børn bør bekæmpes;
 - Hvad angår udviklings- og handelspolitikker er det nødvendigt fortsat at styrke den inddragelsesbaserede fremgangsmåde i almindelighed og kvinders rolle i særdeleshed. Der skal sikres fuld inddragelse af kvindelige interessegrupper i formuleringen af udviklingspolitikker og fastlæggelse af nationale strategidokumenter i de enkelte lande. Man skal især også øge de finansieringsmidler, som retter sig specifikt mod kvinder, så de derved styrkes i økonomisk og social henseende;
 - Effekten af handelsaftaler og udviklingspolitikker bør overvåges, også på det mikroøkonomiske plan, ved at lave specifikke analyser af deres virkning på levevilkårene blandt de svageste grupper og tage højde for kønsbaserede forskelle;
 - Kommissionens og delegationernes rolle bør styrkes, så de kan øve en vis indflydelse og sikre overholdelse af menneskerettighederne og således også kvinders rettigheder, hvor de tilsidesættes;
 - Delegationerne bør have et særligt ansvar for at fremme integration af ligestillingsaspektet;
 - EU bør gøre hele sin indflydelse gældende for at få flest mulige medlemsstater til at ratificere og gennemføre de internationale traktater, som har en positiv effekt på kvinders vilkår, især den internationale konvention om afskaffelse af alle former for diskrimination mod kvinder og den tilhørende protokol, og få de lande, der allerede har underskrevet den, til at trække deres forbehold tilbage.
- EØSU forpligter sig til at se nærmere på kvinders vilkår i EU's nye medlemslande
- I lyset af EØSU's rolle, dets funktion i relation til civilsamfundet, målsætninger og opbyggede erfaring gennem vedvarende overvågning af temaer vedrørende ligestilling mellem kønnene vil det også være nyttigt at lade repræsentanter fra EØSU indgå i Kommissionens delegation på den 49. samling i FN's Kommission for Kvinders Status (CSW).

Bruxelles, den 9. februar 2005

Anne-Marie SIGMUND
Formand for
Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽¹⁾ Rådets afgørelse af 22. juli 2003 om retningslinjer for medlemsstaternes beskæftigelsespolitik (EUT L 197/13).